

Ervaringen eerste twee jaren op biologisch proefbedrijf Aver Heino

Willem Muller

In 1997 is besloten om proefbedrijf Aver Heino om te schakelen naar de biologische melkveehouderij. Het omschakeljaar was 1998. Het SKAL-certificaat werd toegekend en uitgereikt op 31 mei 1999. Vanaf die datum is de melk onder het EKO-keurmerk afgeleverd. De melk van het proefbedrijf gaat sindsdien naar de Friese Ecologische Zuivelfabriek (FEZ) in Drachten.

Bodem en bemesting

Aver Heino ligt op zandgrond. De voornaamste bodemtypes van het bedrijf zijn: esgrond, beekbezinkingsgrond en ontginningsgrond. De bodem is in de biologische landbouw de basis voor de productie van alles wat op het bedrijf nodig is of als eindproduct verkocht wordt. De kwaliteit van de bodem, de bodemstructuur, het bodemleven, waterhuishouding en bemestingstoestand zijn sterk bepalend voor het voortbrengend vermogen van de grond.

Kunstmeststikstof is niet toegestaan. Dit betekent dat de eigen organische mest op een uitgekende en doordachte wijze uitgebracht, verdeeld en benut moet worden. De klassieke temperatuursom geldt op het proefbedrijf dan ook niet per definitie als het optimale moment om mest uit te rijden. Men kiest eerder een moment waarbij de grootste zekerheid bestaat dat de kans op verliezen door neerslag tot een minimum beperkt blijft.

De laatste drie jaar is met het uitrijden van drijfmest op grasland pas na half maart begonnen. De bodemgesteldheid op het moment van uitrijden

luistert daarbij erg nauw. Schade aan de bodemstructuur leidt tot zichtbaar opbrengstverlies. Waar men in de gangbare landbouw nog met kunstmest kan corrigeren, moet dit in de biologische landbouw met geduld opgelost worden. Voor bemesting en grondbewerking op bouwland geldt eveneens: alleen activiteiten uitvoeren als de grond bekwaam is. Elke vorm van schade aan de bodemstructuur betaalt zich uit in lagere opbrengsten.

Gras/klaver, graslandbeheer en onkruidbestrijding in grasland

Voor een biologische melkveehouder is het gebruik van witte klaver in het grasland onontbeerlijk. De klaver zorgt voor de vastlegging van stikstof uit de lucht in haar wortelstelsel. Deze stikstof gebruikt de klaver vervolgens voor de eigen groei en door afsterven en vertering van worteldelen komt ook stikstof in de bodem vrij voor benutting door het gras. Een goed grasbestand met 30 à 40% klaver kan jaarlijks ongeveer 150 kg stikstof vastleggen.

Door herinzaai met een gras/klavermengsel kan

Op 31 mei is proefbedrijf Aver Heino voor Biologische Melkveehouderij officieel geopend en werd het SKAL-certificaat uitgereikt.

klaver in het grasbestand verkregen worden, maar doorzaaien van een goed grasbestand met klaver is ook een mogelijkheid. De ervaring heeft inmiddels geleerd dat de kans op succes bij herinzaai groter is dan bij doorzaaien.

Oorzaak: de concurrentiekracht van grasland is bij doorzaaien meestal te groot.

Voorwaarden bij doorzaaien zijn in elk geval een goede vochtige bodem en het gras na doorzaai regelmatig kort houden om een goede lichtvoorziening voor de klaver te waarborgen. Voor een goed graslandbeheer is een zware snede uit den boze (niet zwaarder dan 2500 kg/ds/ha). Zware snedes leiden tot openingen in de zode waardoor kweek en andere ongewenste kruiden een kans krijgen. Wanneer bij droogte berekend wordt, moet hiermee bij biologische landbouw eerder begonnen worden dan bij de gangbare landbouw.

Reden: Bij droogtestress schiet zowel gras als klaver snel in de bloei. Door een goede vochtvoorziening kan dit voorkomen of verminderd worden.

Vrijwel vanaf de eerste beweiding moet men het grasland na beweiding regelmatig bloten.

Hiermee blijft het aanbod van kwalitatief goed gras voor de volgende beweiding gegarandeerd en wordt het snel doorschieten van gras voorkomen. In de tweede helft van het groeiseizoen komt daar nog bij dat men het gras kort moet houden om eiafzetting van de langpootmug (emelten) te voorkomen.

In grasland of langs de randen kunnen enkele probleemonkruiden voorkomen. De voornaamste zijn ridderzuring, distel en brandnetel.

Bestrijding is tot nu toe handwerk, ridderzuring uitsteken, distels trekken met een speciale distel-trekker en brandnetels voor de zaadvorming maaien. De meeste onkruiden komen echter vanaf de kant het perceel binnen. Dit betekent dat het onkruidvrij houden van de perceelsranden de hoogste prioriteit moet hebben. Met de bestrijding van ridderzuring wordt dit seizoen een proef uitgevoerd door diverse vormen van uitsteken te combineren met gebruik van zout op de afgestoken wortelpunt in de grond.

Veevoeding en krachtvoerverbruik

De veevoeding op een biologisch melkveehouderijbedrijf is gecompliceerder dan op een gangbaar bedrijf. De voornaamste oorzaak is de beperkte toegestane hoeveelheid krachtvoer, afhankelijk van de melkproductie. Men mag maximaal 20 % van de totale melkproductie per

AverHeino heeft een melkquotum van 682.000 kg melk met een vetreferentie van 4,13 %

Ter vergelijking enkele bedrijfsgegevens van 1997 (het laatste jaar voor de omschakeling) en 1999

	<u>1997</u>	<u>1999</u>
Grondoppervlak totaal (ha)	46	59
Grasland (ha)	37,5	41,5
Bouwland (ha):		
Snijmaïs	6	6,5
Rode klaver	2,5	
Triticale		10
Mergkool		1
Kg melk per koe	8166	7436
Vet (%)	4,44	4,33
Eiwit (%)	3,46	3,34
Kg krachtvoer per jaar	190.000	135.000

jaar aan krachtvoer voeren (inclusief jongvee). Deze regel is overigens met ingang van 24 augustus 2000 vanwege Europese regelgeving aangepast en luidt nu: minimaal 60% van het dagrantsoen moet bestaan uit ruwvoer. Vanwege de hoge krachtvoerprijzen zal er feitelijk niet veel veranderen ten opzichte van voorheen. Een andere moeilijkheid is de OEB in het ingekuilde gras. Deze zit vaak niet ver van het nulpunt af.

Wanneer in het winterrantsoen snijmaïs gevoerd wordt is vaak aankoop van duur eiwit noodzakelijk om het rantsoen in evenwicht te brengen. Beweiding in de zomerperiode op goede gras/klaverweiden leidt vaak tot een eiwitoverschot wat aan het ureumgetal goed te zien is. Door naast een dergelijke beweiding een flinke hoeveelheid snijmaïs te verstrekken, komt het rantsoen beter in balans en kan men meer gras maaien voor de winterperiode. Deze strategie leidt tot een winterrantsoen van hoofdzakelijk graskuil met beperkte bijvoeding van snijmaïs of GPS en een zomerrantsoen van gras/klaver + 4 à 5 kg droge stof uit snijmaïs verdeeld over twee giften.

Diergezondheid

In verhouding tot voor de omschakeling is ten aanzien van de diergezondheid weinig veranderd. Wanneer er al iets veranderd is, dan is het eerder beter dan slechter geworden. De verklaring hiervoor is waarschijnlijk dat minder

Figuur 1 Kwaliteit graskuil 1^e snede

	1998		1999	2000	
	4-5	11-5	17-5	2-5	9-5
Maaidatum	4-5	11-5	17-5	2-5	9-5
ds%	24	52	45	49	40
VEM	925	913	930	903	861
DVE	65	85	72	82	69
OEB	59	22	11	59	42

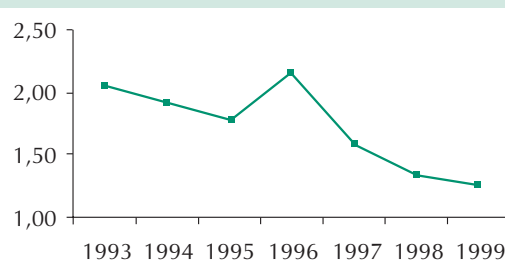
krachtvoer voeren heeft geleid tot een hogere ruwvoeropname. Beide winterperiodes was de kwaliteit van het ruwvoer goed. Dit waarborgt een optimale ruwvoeropname hetgeen de gezondheid van iedere herkauwer ten goede komt.

Hormoonpreparaten mogen niet en droogzetspenniciline mag maar heel beperkt gebruikt worden. Mede hierdoor zijn de veeartskosten gedaald t.o.v. voor de omschakeling.

Voedergewassen en onkruidbestrijding op bouwland

De meest geteelde voedergewassen op biologische melkveehouderijbedrijven zijn snijmaïs en/of GPS van triticale of gerst. Het niet gebruik mogen maken van ontsmet zaaizaad leidt ertoe dat men de zaaidatum voor snijmaïs 2 á 3 weken later kiest dan in de gangbare landbouw. Hiervoor bestaan twee belangrijke redenen:

1. Gangbaar zaaizaad wordt tegen vogelschade en tegen bodemschimmels behandeld. Wanneer onbehandeld zaaizaad vroeg en in koude grond wordt gepoot, verloopt de kieming traag en is de kans op aantasting door bodemschimmels erg groot. Laat zaaien (rond 20 mei) vergroot dus de kans op een snelle opkomst en minder uitval van planten.
2. De onkruidbestrijding in snijmaïs mag uitsluitend mechanisch uitgevoerd worden. Wanneer men snijmaïs vroeg (eind april) zaait, worden de onkruidzaden ook meteen actief. Het komt vaak voor dat door lagere temperaturen de maïs een moeizame start kent. Maïs is een subtropisch gewas; het onkruid echter niet, waardoor onder koudere omstandigheden een regelmatige mechanische onkruidbestrijding moet plaatsvinden zonder dat de snijmaïs erg groeit. Dit leidt tot veel bewerkingen en veel energiegebruik met een minimaal resultaat. Laat zaaien leidt tot een snelle opkomst en een snellere groei van het gewas. Daardoor is het gewas sneller geslo-

Figuur 2 Dierenartskosten (cent/kg melk)

ten en kan met relatief weinig bewerkingen de mechanische onkruidbestrijding goed worden uitgevoerd, al blijft enig handwerk meestal noodzakelijk.

N.B. het huidige aanbod van vroege snijmaïsrassen maakt het laat zaaien van snijmaïs goed mogelijk.

De teelt van GPS is in principe eenvoudiger. Ook hier mag men geen ontsmet zaaizaad gebruiken. In verband met vogelschade is hierdoor de periode kort voor en kort na opkomst precair. Is het gewas echter goed gesetteld, dan moet het afhankelijk van de onkruiddruk, in het voorjaar een aantal keren volvelds met de wiede bewerkt worden. Een optie is om bij de laatste bewerking een mengsel van gras/klaver in te werken, waardoor na de oogst van de GPS het volggewas meteen met de groei kan aanvangen. GPS krijgt hierdoor bijna de status van een tussengewas en omdat het in oktober gezaaid wordt eveneens als vanggewas. Omdat GPS in de eerste helft van juli geoogst wordt, is het gewas vooral goed bruikbaar op droogtegevoelige gronden. Gemiddeld is de voederwaarde van GPS kuil lager dan die van snijmaïs en de indruk tot nu toe is dat de broeigevoeligheid groter is.

Conclusie en toekomstperspectief

- Niet te diep ploegen – bouwvoor intact laten
- Herinzaai gras/klaver beter dan doorzaai
- Geen zware snedes maaien
- Sneller beginnen met beregenen
- Bossen maaien na elke beweiding
- Bij beweiding gras/klaver altijd bijvoeding met snijmaïs of GPS

Door een verdere ontwikkeling van kennis, aanpassing en ontwikkeling van apparatuur, voldoende maatschappelijke ondersteuning en toenemend inzicht kan de biologische melkveehouderij zich tot een volwaardige tak ontwikkelen.

